

Bijlage VWO
2016

tijdvak 2

Nederlands

Tekstboekje

Tekst 1

Tekst 1 en tekst 2 hebben beide betrekking op ontwikkelingen in de journalistiek. Naast vragen over iedere tekst afzonderlijk bevat dit examen ook enkele overkoepelende vragen over beide teksten.

Het nieuws als show

(1) In 1963 verscheen op de Nederlandse televisie voor het eerst iets wat leek op een anchorman¹⁾. Willem Duys²⁾ begon het maandelijks se praatprogramma *Voor de vuist weg*. Hijzelf was er de spil en het gezicht van; gasten kwamen en gingen. Berucht werd de uitzending met de man die ter verruiming van de geest een gaatje in zijn voorhoofd had geboord (midden jaren zestig). Het grootste deel van wat uitdrukkelijk een 'show' heette, werd gevuld met licht nieuws en optredens van artiesten. *Voor de vuist weg* bleek een schot in de roos. Niet alleen omdat het programma jarenlang tot de best bekeken uitzendingen van de Nederlandse televisie behoorde, maar ook omdat de formule ervan gaandeweg school heeft gemaakt in de televisiejournalistiek en nieuwsvoorziening.

(2) Eén vast en betrouwbaar gezicht om je aan vast te klampen, en een hele stoet individuele gezichten om het nieuws een persoonlijk karakter te geven. Dat is vandaag de dag ook het karakter van populaire praatprogramma's op televisie als *Pauw & Witteman* en *Knevel & Van den Brink*³⁾. Alleen veranderde dit ene gezicht soms in twee gezichten. Dat was eveneens afgekeken van het Amerikaanse voorbeeld, waar zelfs nieuwslezers het al sinds jaar en dag niet meer alleen mogen doen. En dus vormen duo-presentatoren als Jeroen

Pauw en Paul Witteman hun eigen variant op het janusgezicht⁴⁾ waarmee politiekoppels van oudsher hun ondervragingstechnieken kracht bijzetten.

(3) Die gezichten, daar gaat het om. Zij geven het nieuws een persoonlijk aanzien. Aan de redactionele kant krijgt het medium het mombakkes opgezet van Paul Witteman of Andries Knevel. Aan de persoonlijke kant krijgt het nieuws het gezicht van één specifieke betrokkene bij ramp, festiviteit of trend. En de politicus die aanschuift, wordt van de weeromstuit een persoon als u of ik. Politici maken hun akkoord niet alleen eerder bekend bij *Pauw & Witteman* dan in de Tweede Kamer, zij doen dat meestal ook als leuke jongens die elkaar best mogen, in plaats van de staatslieden die zij zouden moeten zijn.

(4) Het format, dat tenslotte niet voor niets in het entertainment van Willem Duys is geworteld, brengt die metamorfose vanzelf tot stand. Hoe effectief het format is, blijkt niet alleen uit dit soort tv-programma's. Ook de dagbladen moeten eraan geloven. Nieuws is pas compleet, wanneer daarbij een paar 'gewone Nederlanders' mogen toelichten hoe het hun leven beïnvloedt en wat zij daarvan vinden. En ook aan de kant van het medium heeft het anonieme gezag van de krant inmiddels een duidelijk gezicht gekregen. Hoofd-

redacteuren spreken zich uit in wekelijkse brieven aan de lezer, gaan het land in om deze te ontmoeten of schuiven op hun beurt aan bij presentator Jeroen Pauw. Het officiële commentaar van de krant wordt vaak overvleugeld door dat van columnisten, sprekend op eigen gezag en voorzien van identificeerbare pasfoto's.

(5) Dit zou het moment kunnen zijn om over al die ontwikkelingen een jeremiade aan te heffen. Redenen daarvoor zijn er te over. Kranten maken zich tot in hun formaat toe klein om de lezer zo veel mogelijk nabij te komen. Niet langer vallen zij hem lastig met brede analyses en vergezichten. In plaats daarvan mag hij zich spiegelen aan de commentaren van columnisten in wie hij moeiteloos zichzelf kan herkennen. Een politicus wordt eerder beoordeeld op zijn persoonlijkheid of uiterlijk (lach, das, pumps, gezinsleven) dan op zijn visie. De zorgvuldige ontrafeling van een probleem maakt plaats voor een mening óver dat probleem. Het sonore geluid van de krant die een 'meneer' was, wordt overstemd door een kakofonie van opinies waartussen de lezer kan uitzoeken wat hem het best bevalt.

(6) Je kunt je afvragen hoe erg dat is. Wie ervan uitgaat dat een volwassen democratie het niet kan stellen zonder mondige burger, zal over het verlies van een gezaghebbende mediastem niet erg treuren. De wereld biedt een chaotische aanblik en wanneer de krant daarvan de spiegel wil zijn, dan ligt het voor de hand dat die ook de chaos van het maatschappelijk gekwetter reflecteert. Vreemd is het dan niet dat ook krant, radio en televisie zich aanpassen aan die wirwar zonder

centrum of hemels baldakijn.

(7) Zo zou men elke zorg over de staat van de hedendaagse nieuws-media kunnen pareren. Laten we daarmee eindelijk de hoop los dat ooit nog iemand ons zou kunnen vertellen 'hoe het zit' en dat die ons ontslaat van de plicht om zelf na te denken? Hebben we dát soort autoriteitsgeloof met ontzuiling, secularisering en emancipatie achter ons gelaten? Ik zou wensen dat het zo eenvoudig lag dat burgers inderdaad de mondige, lucide, nieuwsgierige, goedgeïnformeerde en onafhankelijke individuen zijn waarop de postmoderne samenleving prat gaat. In werkelijkheid hebben zij er veelal de tijd, de energie en soms ook de wil of het vermogen niet toe om kritisch te reageren. Ik vrees dat die veronderstelde zelfstandigheid van de burger te idealistisch is: men vergeet hoe graag de doorsnee krantenlezer en tv-kijker zich nog altijd laat leiden door wat hij leest of hoort. De keuze van krant of zender bepaalt hij zelf. Maar daarna laat hij zich graag bevestigen door een medium dat 'zegt wat hij (lezer, kijker) denkt'.

(8) Lezers van de meer 'intellectuele' kranten kiezen voor *NRC*, *Trouw* of *Nederlands Dagblad* omdat ze daarin een visie hopen terug te vinden die hun aanstaat en die hen helpt de wereld te begrijpen. Kritiek zullen ze af en toe ongetwijfeld hebben en soms zullen ze met een ingezonden brief protesteren. De frequentie daarvan moet je niet overschatten. In weerwil van alle emancipatie en zelfstandigheid van de burger is de krant nog altijd een 'meneer' van wie we verwachten te horen 'hoe het zit' en wiens mening we veelal als vanzelfsprekend tot de onze maken.

De krant of het tv-programma weet dat van zijn kant ook heel goed.

(9) Als opiniemakers spelen de media dus nog altijd een grote rol.

175 Alleen heeft die opinie, voorheen gedragen door een anonieme 'meneer', nu een gezicht gekregen. De sterver slaggever, de presentator, de commentator of de hoofd-

180 redacteur spreekt de lezer aan van mens tot mens – en suggereert daarmee een vertrouwelijkheid die naadloos aansluit bij de steeds informelere verhoudingen in het

185 maatschappelijk verkeer. De visie die hij uitdraagt, hoeft er daardoor niet minder diepgravend op te worden.

(10) Beperken we ons tot de kranten, dan moeten we constateren dat die,

190 tegen alle pessimisme in, vandaag veel professioneler worden gemaakt dan enkele decennia terug. Het opleidingsniveau van de redacteurs ligt hoger, ze schrijven vlotter en

195 gewiekster, de opmaak is efficiënter, het idee van wat een krant moet zijn, is meer doordacht. Van een licht anarchistisch en nogal eens log en

200 prettig lezende verschijning, toegesneden op een lezer die als persoon wil worden erkend en tegelijk raad wil krijgen van een als vriend vermomde 'meneer'.

205 **(11)** Juist in die professionalisering schuilt echter de grootste paradox én het grootste gevaar van de huidige journalistiek. De individualisering die het nieuws, de lezer én de presentator of commentator een duidelijk

210 herkenbaar gezicht heeft gegeven, vereist op organisatorisch vlak een machinerie waarvan de afzonderlijke raderen elke individualiteit hebben

215 moeten opgeven. Ooit heerste er op krantenredacties een onverwoestbare anarchie en rekenden afzonder-

lijke redacteurs het tot hun eer zich aan chefs en hoofdredactie zo weinig

220 mogelijk gelegen te laten liggen. Daarmee heeft het professioneel bedrijfsrationalisme korte metten gemaakt. Kranten worden nu gemaakt volgens een top-down model

225 dat vijftien, twintig jaar geleden ondenkbaar was geweest.

(12) Redacties zijn – anders gezegd – geoliede machines geworden, ter wille van een product dat veel

230 persoonlijker oogt dan ooit het geval was. Het resultaat daarvan is een krant die niet alleen soepel maar ook steeds gladder wordt – en daarin

235 steeds meer gaat lijken op al die andere kranten die werken volgens hetzelfde procedé. De fotootjes boven en de herkenbare namen onder de gezichtsbepalende artikelen mogen verschillen, door professio-

240 nalisering en personalisering zijn kranten steeds meer op elkaar gaan lijken.

(13) Daarmee worden pijnlijke ongelukken vermeden. Maar tegelijk

245 verdwijnt ook iedere verrassing. En juist van het opzienbarende en ongehoorde moet een krant het hebben. Een nieuwe toon in een commentaar, een reportage waaraan niemand had

250 gedacht, een lumineuze invalshoek: altijd zijn die te danken geweest aan redacteurs die de ruimte kregen om hun gang te gaan. Dat was riskant, want ongeleide projectielen zijn altijd

255 gevaarlijk. Maar ze bezorgden een krant wel zijn meest briljante momenten – en bepaalden daarmee de voor de lezers meest dierbare, soms verfoeide, maar in ieder geval onmis-

260 kenbare karaktertrekken.

(14) Willem Duys werd in de jaren zestig door het progressievere deel van de natie hartgrondig gehaat. Ook daar waren goede redenen voor.

265 Maar de revolutie die zijn programma
belichaamde, verdient niet alleen
waardering, omdat hij de eerste
presentator was die een media-
persoonlijkheid werd. Hij was óók
270 berucht omdat hij met soevereine
flair de tv-wetten aan z'n laars durfde
te lappen. Onbekommerd liet hij zijn
programma uitlopen tot ver over de
toegemeten tijd heen – eenmaal zelfs
275 tot middernacht, het luidkeels door

Duys gezongen Wilhelmus leidde tot
de zoveelste rel⁵⁾. Dat hoeft niet
ieders smaak te zijn, maar léven
bracht het wel. Een klein beetje
280 'Duys' als zand in een te soepele
machine zou de (kranten)redacteur
opnieuw moeten worden gegund.
Aan te veel professionaliteit gaat een
nieuws- en opiniemedium uiteindelijk
285 óók ten onder.

naar: Ger Groot

uit: De Groene Amsterdammer, 21 november 2012

Ger Groot (1954) doceert sinds 1995 filosofie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. In 2009 is hij benoemd tot bijzonder hoogleraar 'Filosofie en literatuur' aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Groot is columnist van Trouw en publiceert regelmatig in filosofische en literaire tijdschriften.

noot 1 anchorman: vaste presentator in een televisiejournaal of actualiteitenprogramma, rond 1960 naar Amerikaans voorbeeld in de Nederlandse media geïntroduceerd

noot 2 Willem Duys (1928-2011) was een Nederlandse radio- en televisiepresentator.

noot 3 *Pauw & Witteman* was een populair praatprogramma (2006-2014) op televisie waarin diverse gasten, onder wie politici, aan tafel verschenen en over actuele onderwerpen discussieerden. Een vergelijkbaar praatprogramma was van 2007 tot 2014 dat van Andries Knevel en Tijs van den Brink.

noot 4 janusgezicht: term, ontleend aan Janus, een Romeinse god die met twee gezichten werd afgebeeld

noot 5 Er ontstond een rel nadat Willem Duys in 1966 tijdens zijn talkshow Voor de vuist weg het Nederlands volkslied aanhief uit boosheid over de protesten tegen het huwelijk van prinses Beatrix en Claus von Amsberg dat in die periode werd voltrokken.

Het balboekje¹⁾ van de verslaggever

(1) *De Volkskrant* schreef het laatst nog: op vijftienduizend journalisten zijn 150.000 communicatieprofessionals actief. Sommigen van hen hebben maar één doel: hun opdrachtgever in de krant krijgen, op de radio of op tv. Daar wordt onder journalisten weleens over geschamperd, vooral over dames die de toezending van persberichten nabellen. Maar feit is dat de hedendaagse journalistiek geen dag zou kunnen functioneren zonder dit leger van woordvoerders, spindoctors en pr-types. Beide beroepsgroepen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden geraakt, en beide hebben eraan meegewerkt dat het zo ver is gekomen.

(2) Neem de recente ervaring van een jonge, ‘wakkere’ krantenjournalist. Hij vertelde vol trots dat een invloedrijke belangenclub hem had uitverkozen om zijn rapporten als eerste aan door te spelen. Hij was vanaf nu verzekerd van een gestage stroom van primeurs die hij, met z’n eigen naam erboven, in de krant kon publiceren. “Dit betekent dat ik de beste ben”, zei hij, “want de club heeft mij verkozen boven de verslaggever van de concurrent.” Zolang hij het spelletje meespeelt ...

(3) Zo werkt de ijzeren logica van de Nederlandse nieuwsjournalistiek. Wie de eerste is, is de beste. Hoe je daarbij geholpen bent, komt op een tweede plaats. Een nieuwsredacteur kan uren in touw zijn met woordvoerders die om aandacht vragen, maar die ook relevante of, nog fijner, exclusieve informatie te bieden hebben. Dan ontrolt zich een subtiel

tafereel van geven en nemen. Je krijgt alleen de primeur als je ons bedrijf noemt. En de minister komt alleen in jouw uitzending als je die vraag niet stelt. De journalist wordt gevoed en gesauveerd door een leger pr-mensen, elke dag opnieuw. Geen wonder dat het hem ontgaat dat zijn gezag steeds minder vanzelf spreekt.

(4) U had misschien als kritische mediaconsument al zo’n licht vermoeden. De hedendaagse mediacratie is een bolwerk van grote belangen die op elkaar inwerken. Ze helpen elkaar en versterken elkaar. De kijkers, de lezers of de luisteraars staan erbij en kijken ernaar. Ze vormen het publiek dat zich, soms letterlijk op tv, vergaapt aan het politieke circus dat zich in hun naam voltrekt.

(5) Media en politiek zijn altijd nauw verweven geweest, maar met het afscheid van de ideologieën en de vaste achterbannen zijn media hét voertuig van het politieke bedrijf geworden. Zie de belangenorganisatie die zijn primeurs nu exclusief uitvent aan die ene krantenjournalist. In het verschrompelde maatschappelijk middenveld kunnen veel belangenclubs allang niet meer bogen op een volgzame achterban. Dan maar proberen via de media je punt te maken. Politici zijn tegenwoordig al evenmin zeker van een vaste aanhang. Ze stappen naar de media om draagvlak te verwerven. Die staan klaar in het gelid: in de afgelopen dertig jaar is het aantal parlementair journalisten meer dan

85 verdubbeld.
(6) Aldus ontstaat een beeld van innig met elkaar verstrengelde danspartners. Vijftig jaar geleden spraken we wel eens over het
90 militair-industrieel complex, een samenwerking tussen het leger en de industrie waarin functies en rollen in elkaar leken over te lopen. De vraag rijst of we nu in iets vergelijkbaars
95 zijn beland, maar dan tussen politiek en media. Politici storten zich op de media in een poging om de burger te bereiken. Een groeiend aantal journalisten stort zich op de politiek.
100 Daarmee denken ze hun bestaansrecht te laten zien. Tegelijkertijd stort belangenbehartigend Nederland zich op de media om de politiek te bewerken. De gewone burger is allang
105 afgehaakt – of in slaap gevallen, zoals blijkt uit het feit dat kijk- en luisteronderzoek met moeite kan vaststellen hoeveel kijkers het einde van *Pauw & Witteman*²⁾ daad-

110 werkelijk halen. Want al die politieke berichtgeving gaat wel over u, zeker in naam, maar gaat het ook om u?
(7) We leven in een veranderlijke tijd. Het machtsevenwicht in de wereld
115 verplaatst zich. Grondstoffen en energie raken op, het klimaat verslechtert. De financiële crisis gaat nog jaren duren. De burgers weten het heus wel, maar wat doen we
120 eraan? Zo lijkt het ook te gaan met de media. Als een miljoen mensen in Nederland naar een tv-programma kijkt, kijken zestien miljoen mensen niet. Voor krantenlezers geldt hetzelfde; een meerderheid leest niet. Terwijl politici en pundits³⁾ elkaar twitterend bedienen, timmeren gewone burgers een konijnenhok of gaan ze op verjaarsbezoek bij tante
130 Riet. Daar glimlachen ze wat om die anderhalf miljoen mensen ‘in de media’ die zo druk zijn met elkaar. Vermakelijk zijn ze zeker. Maar of ze ook belangrijk zijn?

naar: Yvonne Zonderop

uit: De Groene Amsterdammer, 21 november 2012

Yvonne Zonderop (1955) werkt als onafhankelijk journalist en publiceert onder meer over politiek en het veranderend medialandschap.

noot 1 balboekje: een boekje waarin dames vroeger konden noteren welke dans ze met welke danspartners zouden dansen

noot 2 *Pauw & Witteman* was een populair praatprogramma (2006-2014) op televisie waarin diverse gasten, onder wie politici, aan tafel verschenen en over actuele onderwerpen discussieerden.

noot 3 pundits: in deze context wordt hiermee bedoeld op mensen die in de massamedia hun mening geven over een ontwikkeling binnen het vakgebied waarop zij deskundig zijn, bijvoorbeeld de politiek, de technologie of de sport

Knoppenkunde is geen computeronderwijs

(1) Behalve ergernis over de tijdverspilling, is er onder Nederlandse ouderen ook jaloezie over hoe de nieuwe generatie met snelle vingers tussen twee gerechten door een 'app-je downloadt', een spelletje doet of een berichtje met foto stuurt vanaf tablet of mobiele telefoon. Zelf gaan ze voortdurend in de fout omdat hun te dikke vingers het verkeerde knopje raken of het juiste letterteken niet weten te vinden.

(2) De nieuwe generatie – de zogenaamde digitale autochtonen – is veel handiger met moderne elektronica dan de babyboomgeneratie – de digitale allochtonen. Helaas is het vooral knoppenwijsheid. Ze hebben een grote passieve kennis van de apparaten, omdat ze ermee zijn opgegroeid. Maar ze hebben vaak geen enkel idee van de algoritmen die schuilgaan achter de programma's die ze gebruiken voor het maken van bizarre plaatjes en andere internet-ongein. Hierdoor is er ook een schreeuwend tekort aan programmeurs en hierdoor dreigt Nederland de boot te missen.

(3) Vorig jaar waarschuwde de Koninklijke Nederlandse Academie voor Wetenschappen al voor 'digitale ongeletterdheid' onder Nederlandse scholieren. De staatssecretaris van Onderwijs besloot daarop de Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO) hier een rapport over te laten opstellen dat in september uitkomt. Inmiddels verrichten robots medische handelingen, schrijven ze artikelen en printen ze hulpstukken uit. Huis,

baan en relatie worden voor mensen gekozen op basis van algoritmen.

45 (4) De exponentiële groei van de digitalisering leidt ertoe dat de overheid steeds verder achter de feiten aanloopt. Het Nederlandse onderwijs is stil blijven staan en daardoor achteropgeraakt. Het vak computerkunde in het Nederlandse voortgezet onderwijs – als dat al op het lesrooster staat – dateert van twintig jaar geleden. Op scholen wordt hoogstens geleerd hoe software kan worden gebruikt, maar niet hoe software wordt gemaakt. Juist dat laatste wordt steeds belangrijker. Niet alleen de bèta's die in Delft de instrumenten leren bouwen, alle scholieren zouden moeten leren hoe algoritmen die data sorteren in elkaar steken en worden gebruikt voor het maken van programma's.

65 (5) Het gaat niet om het beschikbaar stellen van laptops of iPads in de klas zoals op de door Maurice de Hond gepropageerde Steve Jobs-scholen. Die apparaten zijn nuttiger voor volwassenen. Scholieren zijn al handig in het opnemen en bewerken van beelden met een smartphone. Alleen weten ze veelal niets van de programma's die daar een nieuwe dimensie aan kunnen geven: de essentie van de digitalisering.

(6) Algoritmen zijn veel meer dan spelerei. Bedrijven en geheime diensten doen er hun voordeel mee. De rechtspraak en de wetenschap gebruiken ze. Algoritmen, die bij Google liefkozend panda en *hummingbird* worden genoemd, zijn de kookrecepten voor alles wat in de

85 toekomst aan toegevoegde waarde
wordt gecreëerd.

(7) In Groot-Brittannië wordt het vak
programmeren ('*computing*') vanaf
september verplicht: niet alleen op de
90 middelbare scholen, maar zelfs in de
laagste klassen van de basisschool.
Kinderen van vijf jaar moeten voordat
zij bij wijze van spreken 2 plus 2
kunnen optellen al leren wat algorit-
95 men zijn en hoe deze worden toe-
gepast op digitale apparaten. Daar-
naast moeten zij vanaf hun zevende
jaar zelf programma's maken en
technologie kunnen gebruiken voor
100 het creëren en bewerken van digitale
content. Groot-Brittannië loopt nu
voorop, samen met Israël, Dene-

marken en Australië.

(8) Hoogleraar Han van der Maas
105 van de Universiteit van Amsterdam
pleitte vorig jaar al voor de invoering
van programmeeronderwijs op de
basisscholen, terwijl op gymnasia
klassieke talen zouden kunnen
worden vervangen door digitale.
110 Alle universiteitsstudenten zouden
moeten kunnen programmeren. Zo
zouden zij bijvoorbeeld *apps*, data-
bases en websites moeten kunnen
maken. Als daarmee geen haast
wordt gemaakt zijn de digitale
autochtonen van nu ondanks het
snelle vingerwerk de digitale alloch-
tonen van morgen.

*door: Peter de Waard
uit: de Volkskrant, 19 juli 2014*

*Peter de Waard (1955) is een journalist en columnist die met regelmaat
publiceert over politieke en economische onderwerpen.*

Buit de stagiaire niet uit maar betaal haar

(1) Het is momenteel niet makkelijk op de arbeidsmarkt – ook niet met een masterdiploma op zak. Zo'n diploma heet inmiddels een vereiste
5 en de enkele vacatures vragen om drie tot vijf jaar werkervaring. Er is maar één manier om aan deze ervaring te komen: door stage te lopen. Steeds vaker zetten
10 overheden en non-gouvernementele organisaties¹⁾ onbetaalde stagiaires in op reguliere werkplekken. Zonder blikken of blozen vertellen jonge werknemers over hun drie of vier
15 onbetaalde stages voor ze een betaalde baan vonden. Deze stages duren gemiddeld zes maanden, worden fulltime ingevuld en zijn vaak internationaal, waarbij reis- noch
20 vestigingskosten worden gedekt. Het lijkt vooral de non-profitsector die hier misbruik van maakt.

(2) Banen die voorheen werden ingevuld door een (betaalde) secretaresse of starter, heten tegenwoordig een 'stage' of 'traineeship'. Een recent voorbeeld is een bekende internationale non-gouvernementele organisatie in Duitsland. Deze
30 organisatie zet zich in voor internationale richtlijnen op het gebied van 'ethical practice'²⁾, maar bood wel zelf een traineeship als directie-secretaresse aan voor 300 euro per maand. Waar een traineeship een
35 gestructureerd werk- en opleidingsprogramma tracht te zijn, toonde deze functie geen enkele progressie of mogelijkheid tot opklimmen in de
40 organisatie. Er volgde grote verontwaardiging binnen de non-profitsector, maar de functie was

evenwel binnen de kortste keren vervuld.

45 (3) Binnen de Europese Unie zijn onbetaalde stages zelfs heel gewoon. Sinds deze week zijn er twee stageplaatsen beschikbaar bij de Europese Unie, afdeling Extern
50 Optreden, in de delegatie in Egypte. De beoogde stagiaires moeten een masterdiploma hebben, over excellente schrijfvaardigheden
55 werkervaring hebben opgedaan en ze moeten zes maanden fulltime werken – onbetaald.

(4) Helaas zien we dit soort functies vaker langskomen in de Europese
60 Unie (EU). En hoewel de roep om actie tegen misbruik van starters regelmatig klinkt, is de stagiaire vaak vogelvrij omdat stages in de meeste EU-landen niet onder het arbeidsrecht vallen. En wie denkt dat dit
65 probleem zich alleen buiten Nederland afspeelt, heeft het mis. De wanhoop om werkervaring op te doen, gekoppeld aan een krimpende
70 economie, zorgt ervoor dat vooral de goedbedoelensector onbetaalde stages en als stage verkapte banen voor starters telt. De organisatie *War Child* bijvoorbeeld, zoekt een hbo-student om negen maanden lang
75 fulltime te werken binnen het team Marketing & Fondsenwerving voor 200 euro per maand.

(5) De rijksoverheid geeft ook nog eens een perverse prikkel. Het ministerie van Buitenlandse Zaken accepteert alleen master-studenten die nog ingeschreven staan als student. Maar in een éénjarige

85 master is er helemaal geen ruimte
om zes maanden stage te lopen.
Daarom schrijven studenten zich in
voor een additioneel collegejaar en
betalen ze de universiteit om über-
90 haupt in aanmerking te kunnen
komen voor een stageplek bij het rijk.
(6) Maar waarom lopen starters soms
drie jaar lang onbetaald stage? Het
antwoord is dat er simpelweg geen
95 andere mogelijkheid is. Stages wor-
den gezien als de enige manier om
een netwerk op te bouwen en de

werkervaring op te doen die je een
competitieve kandidaat maken voor
100 andere functies.
(7) Het is onmogelijk voor starters in
de non-profitsector om relevante
werkervaring op te doen en tegelij-
kertijd in hun levensonderhoud te
105 voorzien. De eisen zijn hoog, de
concurrentie moordend. En de
remuneratie? Laten we het zo
zeggen: er staat een hele leuke
functie open in Egypte. Moet je wel je
110 eigen salaris meebrengen.

naar: Kimberly Pérukel

uit: NRC Handelsblad, 8 & 9 november 2014

*Kimberly Pérukel heeft een bachelor of Science in Politicologie en een
Master in Law and Politics of International Security.*

noot 1 Non-gouvernementele organisaties zijn organisaties die onafhankelijk zijn van de
overheid en zich op een of andere manier richten op een maatschappelijk belang.

noot 2 Met 'ethical practice' wordt bedoeld op onderwijs in en voorlichting over beroeps-
gerelateerde ethische maatstaven over wat toelaatbaar handelen is en wat niet.

*De teksten die voor dit examen gebruikt zijn, zijn bewerkt om ze geschikt
te maken voor het examen. Dit is gebeurd met respect voor de
opvattingen van de auteur(s). Wie kennis wil nemen van de
oorspronkelijke tekst(en), raadplege de vermelde bronnen.
Het College voor Toetsen en Examens is verantwoordelijk voor vorm en
inhoud van dit examen.*